

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Кузьмінського Анатолія Івановича про дисертацію Васютіної Тетяни Миколаївни «Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти», подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

З метою здійснення експертизи дисертації Васютіної Тетяни Миколаївни нами було проаналізовано її зміст, а також реферат й основні наукові праці. Узагальнені результати викладено у наступних положеннях.

Актуальність теми дослідження та її зв'язок із планами відповідних галузей науки. Дослідження Т. М. Васютіної присвячене системному вивченню теоретичних і методичних основ підготовки майбутніх учителів початкової освітньої ланки до реалізації змісту природничої та громадянської освіти.

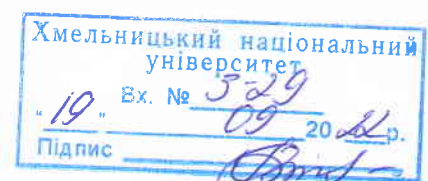
Актуальність і доцільність обраної дисертанткою дослідницької проблеми не викликає сумнівів з огляду на те, що проблема підготовки вчителя початкової школи, його становлення й подальшого професійного розвитку завжди була актуальною, а нині її важливість посилюється необхідністю реалізації положень Концепції нової української школи.

В умовах технологічних змін, суспільно-економічних реалій, модернізації вітчизняної освітньої системи необхідність поліпшення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у процесі навчання у закладах вищої освіти педагогічного профілю диктується інтенсифікацією процесів, зв'язаних з освітньою діяльністю секундарної освітньої ланки, розширенням кола професійних завдань учителя початкової школи, оновленням існуючих видів діяльності або ж продукуванням нових, що зумовлює розширення й осучаснення функцій педагога початкової школи.

Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідницької роботи Хмельницького національного університету «Психолого-педагогічна система становлення особистості фахівця» (ДР № 0114U005266) та «Трансформація життєвого світу людини в умовах особистісного і професійного розвитку» (ДР № 0116U005844).

Тему дисертації затверджено вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 7 від 22.02.2018 р.).

Отже, обрана Т. М. Васютіною тема дисертаційної роботи є актуальною, суспільно значущою, спрямованою на забезпечення

конкурентноспроможності та ефективності професійної діяльності майбутніх учителів початкової школи і загалом на зміцнення освітнього потенціалу держави.

На основі ознайомлення із змістом дисертації та основних дослідницьких матеріалів ми дійшли висновку щодо **найбільш суттєвих наукових результатів і нових фактів, одержаних дисертанткою.**

Дисертація характеризується належним рівнем наукової новизни. У роботі вперше теоретично обґрунтовано й розроблено концепцію підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти в єдності трьох концептів (методологічного, теоретичного, практичного).

Розроблено й експериментально перевірено ефективність застосування системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти. Подано також модель цієї системи.

Дисертантка виокремила й теоретично обґрунтувала педагогічні умови, що уможливають відтворення цілеспрямованого системного процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти.

Розроблено навчально-методичне забезпечення для підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти, зокрема: навчальні програми шести освітніх компонентів і навчально-методичних комплексів до них.

Заслуговує на увагу факт оприлюднення дисертанткою результатів дослідження на авторському ютуб-каналі, що дає змогу широко використовувати їх у освітньому процесі закладів вищої освіти педагогічного профілю та в системі післядипломної педагогічної освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується результатами дослідження, здійсненого дисертанткою, і загалом не викликає сумнівів.

Мета дисертаційної роботи сформульована комплексно. Вона полягає у з'ясуванні концептуальних ідей, обґрунтуванні методологічних підходів, основоположних принципів, умов, завдань теоретичного обґрунтування, експериментальній перевірці дієвості і ефективності застосування комплексної методики цілеспрямованого формування готовності майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти.

Наукові положення, сформульовані в дисертації, є логічно послідовними, переконливими, взаємозв'язаними й взаємозумовленими. Вони характеризуються високим рівнем методологічного обґрунтування, наукового узагальнення та всебічно висвітлюють досліджуване явище відповідно до мети наукового пошуку. Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження та його висновків зумовлені чітко визначеною методологічною стратегією здійснення міждисциплінарного психолого-педагогічного дослідження й обґрунтованими теоретико-методологічними та методичними положеннями. Для виконання завдань дослідницького пошуку дисертанткою було використано оптимальний комплекс методів наукового пізнання.

У роботі обґрунтовано представлено наукові результати на всіх рівнях наукової новизни, які отримані у процесі наукового пошуку.

Також варто позитивно оцінити вміння дослідниці систематизувати й узагальнювати дослідницькі документи і матеріали (613 використаних джерел уможливили кваліфікований науковий аналіз у контексті сучасної педагогіки).

Висновки дисертаційної роботи логічні, переконливі й методологічно обґрунтовані.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується широким оглядом науково-педагогічних праць вітчизняних і зарубіжних дослідників (613 джерел, 52 з яких іноземною мовою).

Вірогідність результатів дослідження забезпечується методологічним і теоретичним обґрунтуванням вихідних положень, застосуванням методів, адекватних меті й завданням дослідження, репрезентативністю вибірки в педагогічному експерименті, кількісним і якісним аналізом емпіричних і експериментальних результатів, застосуванням методів математичної статистики.

Значення для науки і практики одержаних дисертанткою результатів. Значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення, викладені в дисертації, можуть слугувати науковою основою для розроблення концептуальних, нормативно-правових документів і науково-методичних матеріалів з проблем підготовки педагогічних кадрів для початкової освітньої ланки, формування їхньої готовності до реалізації змісту природничої та громадянської освіти й особливо для успішної реалізації Концепції нової української школи.

Результати дослідження збагачують педевтологію, а також дидактику початкової школи. Їх доцільно використовувати для розроблення нових й

оновлення чинних освітніх програм для студентів і аспірантів закладів вищої освіти педагогічного профілю.

Упровадження результатів дослідження, здійсненого Васютіною Т. М., підтверджується довідками шести ЗВО різних регіонів України.

Підкреслимо широкий спектр апробації результатів дослідження на науково-практичних конференціях. Проміжні та кінцеві результати дослідження висвітлено у 62 наукових працях, з яких 1 монографія, 2 навчальні посібники, 22 статті у фахових наукових виданнях України, 4 в іноземних наукових періодичних виданнях.

На основі узагальнення результатів наукового пошуку, здійсненого Васютіною Т. М., вивчення рукопису дисертації та реферату, а також опублікованих наукових і науково-методичних праць ми доходимо висновку, що особистий науковий доробок дисертантки можна кваліфікувати як вагомий внесок у розвиток педагогічної науки.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Розроблені теоретичні положення, узагальнення й висновки дисертації, навчальні посібники, низка видань для науково-педагогічних працівників і студентів можуть бути використані у процесі професійної підготовки вчителів початкової школи, а також у системі післядипломної педагогічної освіти для створення дистанційних курсів, з метою розроблення програм підвищення кваліфікації для цієї категорії педагогічних працівників; для проведення науково-методичних семінарів, тренінгів у системі підвищення кваліфікації педагогів початкової освітньої ланки.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Структура дисертації є методологічно обґрунтованою й логічною. Дисертація і реферат написані й оформлені згідно з нормативними вимогами. Стиль викладу й аналізу проміжних і кінцевих результатів дослідження, наукових положень і висновків є обґрунтованим на теоретичному і методологічному рівнях.

Висновки до розділів і загальні висновки дисертації є обґрунтованими, логічно зв'язаними із процесом поетапного виконання завдань і реалізації мети дослідження.

Зміст дисертації відзначається змістовою завершеністю, цілісністю, влучною аргументацією фактів. Заслужовує схвалення широка апробація результатів дослідження на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Публікації Васютіної Т. М. відображають усі основні положення дисертації.

Повнота викладання результатів в опублікованих працях. Наукові положення, висновки й рекомендації, подані в дисертації, достатньо повно

висвітлені в опублікованих працях здобувачки (62). Результати аналізу публікацій, які розкривають науковий зміст дисертації, свідчать, що всі вони носять конкретний і цілісний характер, містять чітку аргументацію і точне формулювання результатів дослідження.

Ідентичність змісту реферату і основних положень дисертації.

Зміст реферату ідентичний основним положенням дисертації. У рефераті основні положення дисертації викладені повно й докладно. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в рефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукопису дисертації. Поняттєво-категоріальний апарат дисертації збалансований.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Оцінюючи загалом позитивно дисертацію Васютіної Тетяни Миколаївни, вважаємо за необхідне висловити окремі міркування й побажання.

1. У підрозділі 1.3 авторкою висвітлено особливості підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти, зокрема охарактеризовано компоненти (мотиваційний, гносеологічний, особистісний, діяльнісний), критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, операційно-технологічний, особистісно-рефлексивний) і рівні готовності: низький (репродуктивний), середній (продуктивний), високий (творчий).

Очевидно, що вищезначений матеріал сприймався би більш переконливо, якби був представлений у вигляді таблиці.

2. Для якісного оновлення й осучаснення підготовки фахівців початкової освіти у ЗВО варто використовувати позитивні надбання сучасного зарубіжного досвіду, особливо в контексті розвитку демократичних засад в освітньому процесі та поліпшення практичної підготовки.

З огляду на це доречним було б висвітлення зарубіжного досвіду, зокрема провідних країн Азії (Японії, Південної Кореї, Сінгапуру) та розкриття можливих шляхів його імплементації в освітній процес українських закладів вищої освіти педагогічного профілю.

3. Заслуговує на схвалення цілісне обґрунтування основних положень концепції підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти, а саме: мети, пріоритетних завдань, цілей, принципів, концептів, індикаторів розвитку й очікуваних результатів.

Ураховуючи, що авторка має понад 20-річний досвід науково-педагогічної діяльності, варто було б більш детально відрефлектувати в роботі власний досвід.

4. У третьому розділі дисертації розроблено й теоретично обґрунтовано систему підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти, охарактеризовано її підсистеми й створено відповідну модель .

На нашу думку, в теоретико-методологічній підсистемі доречно було б більш детально висвітлити психолого-педагогічні концепції та зарубіжні тенденції фахової підготовки вчителів початкової освітньої ланки.

5. У підрозділі 3.2.4 дисертанткою надто розлого подано структуру та інструментарій програмного комплексу «MozaBook».

Цей матеріал можна було б перенести у додатки і не переобтяжувати дисертацію малазначимими деталями.

6. Цінним вважаємо практичне значення дослідження, зокрема розробку та оновлення дисертанткою навчально-методичних комплексів до освітніх компонентів і практик, які дотичні до природничої та громадянської освіти.

Бажано було б детальніше висвітлити в додатках, що саме оновлено.

7. У тексті дисертації мають місце окремі огріхи редакційного характеру. Не вважаємо за потрібне їх коментувати, оскільки завдання опонента полягає у ґрунтовному аналізі наукової суті проблеми дослідження.

Вищезначені міркування й побажання не є принциповими, вони носять лише пропозиційно-рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку результатів дослідження.

Висновок. Дисертаційна робота Васютіної Тетяни Миколаївни «Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки. За актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, вірогідністю основних результатів, змістом і оформленням робота повністю відповідає вимогам «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від

17 листопада 2021 р., та вимогам МОН України, що висувуються до докторських дисертацій, а її авторка Васютіна Тетяна Миколаївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
професор кафедри педагогіки, психології,
соціальної роботи та менеджменту Глухівського
національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка

Анатолій КУЗЬМІНСЬКИЙ

Свідчу вірність підпису Кузьмінського А.І.
« _____ » _____ 20__ р.
Начальник відділу кадрів С. С. Деміт'юк

Ректор

Олександр КУРОК